

Н.Р. Яременко

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

Науковий керівник: к.ф.н, доцент кафедри англійської мови

Онопрієнко Т.М.

Гендерні особливості передачі колірної емотивності в прозі Томаса Гарді

Колір відіграє у житті людини важливе значення. Все, що ми бачимо, ми бачимо за допомогою кольору та завдяки кольору. Колір часто вважається об'єктивною якістю самих предметів. Ця біологічна функція кольору визначає і його роль у духовному житті людського суспільства, безпосередньо виражаючись у можливості емоційного впливу кольору на психіку людини. Як правило, неможливо відділити колірну інформацію від тієї, що її супроводжує, від контрасту, у якому ми сприймаємо колір. Людині колір частіше за все розповідає про певні предмети та явища, крім того, колір викликає у людини різноманітні емоції.

Кольоропозначення як особливу лексико-семантичну мікросистему досліджували у різних мовах у різноманітних аспектах, користуючись різними підходами. Назви кольорів становлять об'єкт багатьох наукових досліджень у галузі екстралінгвістики, порівняльного мовознавства, етнолінгвістики, психолінгвістики, перекладознавства, семасіології, когнітивної лінгвістики (див. праці А. Вежбицької [4], Б.А. Базими [1], Р.М. Фрумкіної [7] та ін.).

Одним з актуальних питань в мовознавчих дисциплінах залишається проблема емотивності кольоропозначень та їх гендерної специфіки, яка є предметом дослідження науковців як за кордоном (див. праці П. Браун [3], С. Левінсон [3]), так і в Україні (див. праці О.Л. Бессонової [2], А.В. Кириліної [5], В.А. Москович [6] та ін.).

Проблема гендерної диференціації знайшла відображення у вивченні мовних засобів вираження емоцій за допомогою кольоропозначень на прикладі художніх творів англійських письменників. Актуальність даного дослідження зумовлена необхідністю пошуку різних шляхів інтерпретації мовного вираження гендерних емоцій за допомогою кольоропозначень, які є органічними складовими широкої проблематики антропоцентричності у мові та тексті.

Увага до феномену колірної емотивності визначається і тим, що кольоропозначення є експресивним засобом, який бере участь у формуванні імпліцитного змісту та є ключем до розуміння індивідуальності автора. Предметом даного дослідження є гендерні особливості кольоропозначень, що несуть емотивну інформацію у прозі Томаса Гарді.

Як зазначає А.В. Кириліна, «гендер — це поведінкові норми та стильові особливості мовлення чоловіків та жінок у текстах різного типу. Саме гендерний аналіз дозволяє виявити подібні та відмінні риси жіночого та чоловічого художнього мовлення» [5: 51].

На когнітивному рівні гендерні стереотипи традиційно визначають як найзагальніші уявлення про якості, атрибути, моделі поведінки та соціальні ролі, сумісні або несумісні з образом типового чоловіка чи жінки у свідомості певного лінгвокультурного соціуму. На мовному рівні гендерні стереотипи розглядають як системи знаків, що репрезентують етно- та соціокультурні уявлення про типового чоловіка або жінку за певної передбачуваності асоціативних зв'язків.

Гендерна емотивна компетенція автора художнього тексту актуалізується за допомогою включених у текст емоційно навантажених слів, фраз, речень, які вказують на характер авторських інтенцій та створюють ймовірне емоційне реагування читача на текстову дійсність. Одними з таких емоційно навантажених елементів є кольоропозначення.

Усі кольори можна поділити на хроматичні і ахроматичні. Хроматичні кольори — це кольори сонячного спектра та всі ті відтінки, що характеризуються тоном, яскравістю, насиченістю. До ахроматичних кольорів належать білий, чорний та сірий кольори. Вони мають лише одну психофізичну характеристику *яскравість*.

Для світобачення Томаса Гарді, як і для його колірної картини світу, характерна перевага візуального сприйняття у художньому осмисленні дійсності. Візуальна домінанта реалізується у романах засобом використання зорових предикатів, концентрації колірної лексики у концептуально значущих фрагментах тексту, образних засобів, пейзажних, портретних описів.

Розглядаючи гендерну специфіку кольоропозначень, варто зазначити певні розбіжності в презентації жіночих і чоловічих образів. Так, для опису чоловічої зовнішності Джуда у романі «Джуд Непомітний», автор

використовує такі прикметники як **dark** і **black**, щоб викликати у читача негативні емоції тривоги:

*He was of **dark complexion**, with **dark harmonizing eyes**, and he wore a closely trimmed **black beard** of more advanced growth than is usual at his age; this, with his **great mass of black curly hair**, was some trouble to him in combing and washing out the stone-dust that settled on it in the pursuit of his trade [8: 475].*

Для порівняння, в описі зовнішності жіночого образу Тесс в романі «Тесс із роду д'Ербервіллів» автор використовує білий колір, що слугує показником концепту чистоти, викликаючи тим самим у читача найсвітліші почуття та емоції до головної героїні:

*...she had looked so soft in her thin **white** gown...he could see the **white** figures of the girls in the green enclosure [9: 507].*

Використання червоної гамми кольорів також зумовлене певними гендерними розбіжностями, адже в контексті характеристики жіночого образу автор використовує наступні словосполучення: *crimson mouth*, *peony mouth*, *cherry mouth*, підкреслюючи тим самим для читача надзвичайну чарівність та привабливість Тесс та викликаючи найпозитивніші емоції.

Під час характеристики чоловічого персонажа, автор використовує лексичні одиниці **red** і **to flush** для експлікації таких емоцій, як сором, збентеження:

1. *...his **red** face glaring down upon cowering frame, the clacker swinging in his hand [8: 7].*

2. *...with a glad **flush** of embarrassment [8: 308].*

В пейзажних описах автор досить часто використовує зелений колір, але існують певні гендерні розбіжності у використанні даного кольоропозначення. Так, наприклад, пейзажні описи, які Томас Гарді використовує для характеристики жіночого образу Тесс, підкреслюють емоційний стан спокою героїні:

*...oh no, sir — not of outdoor things; especially just now when the apple-bloom is falling, and everything is so **green** [9: 487].* У наведеному прикладі Тесс говорить про відсутність страху, знаходячись на природі, тим самим викликає у читача відчуття спокою.

В контексті характеристики чоловічого образу кольоропозначення **green** набуває іншого смислового значення. Так, рідне село Джуда, де розпочалось

його життя, де він провів свої молоді роки, називається **Marygreen** не випадково: зелений колір в даному контексті є символом недосвідченості, юності Джуда. Читач має змогу відчувати емоції жалю щодо нездійснених прагнень та сподівань головного героя.

Підсумовуючи, зазначимо, що колірно-емотивні розбіжності в міжгендерній комунікації у прозових творах Томаса Гарді, заслуговують особливої уваги. Колірні та емотивні маркери гендерного спілкування розкривають особливу виразність та рельєфність чоловічого та жіночого персонажотворення. Суттєва відмінність персонажів Томаса Гарді полягає у використанні автором різних колірно-емотивних елементів міжгендерного спілкування. Відтак, стать героя є визначальною у передачі емоційного настрою персонажів художнього твору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Базыма Б.А. Цвет и психика / Б.А. Базыма. — Харьков: ХГУ, 2001. — 172 с.
2. Бессонова О.Л. Оценочный тезаурус английского языка: когнитивно-гендерные аспекты / О.Л. Бессонова. — Донецк: ДонНУ, 2002. — 362 с.
3. Brown P., Levinson S. Some Universals in Language Use / P. Brown, S. Levinson. — Cambridge : CUP, 1987. — 415 p.
4. Вежицкая А. Семантические универсалии и описание языков / А. Вежицкая. — М.: Языки русской культуры, 1999. — 780 с.
5. Кирилина А.В. Развитие гендерных исследований в лингвистике / А.В. Кирилина. — Иваново, 1998. — С. 51-54
6. Москович В.А Система цветообозначений в современном английском языке / В.А. Москович // Вопросы языкознания. — М.: Наука —1960. — № 6 — С. 83-85.
7. Фрумкина Р.М. Цвет, смысл, сходство. Аспекты психолингвистического анализа / Р.М. Фрумкина. — М. : Наука, 1994. — 175 с.
8. Hardy T. Jude the Obscure / T. Hardy. — Moscow: Foreign Languages Publishing House, 1959. — 7, 154, 308, 341, 475 p.
9. Hardy T. Tess of the D'Urbervilles / T. Hardy. — London: Penguin Popular Classics, 1994. — 342, 507, 487 p.